

УДК 321.01;340.1

DOI <https://doi.org/10.32782/npuuola.v34.2024.9>*І. Й. Магновський*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Виходячи з реалій сучасності, враховуючи стрімке поширення різного виду інформації у межах планетарного масштабу, вплив у тій чи іншій мірі глобалізації як одного із ключових факторів сьогодення на розвиток суспільно-політичних, соціально-економічних, національно-культурних, правових відносин у процесі державотворення як такого, хочимо ми цього чи ні, є неминучим. Наразі нині осмислення ролі, особливостей та значення глобалізації, з урахуванням позитивних та негативних чинників даного процесу, заслуговує на особливу увагу у розбудові власних національних держав, подолання кризових явищ, вирішення загальнолюдських проблем, належне дотримання прав і свобод людини, участь у формуванні міжнародного безпекового сектору тощо.

Тому важливість і доцільність даного дослідження викликана теперішністю й актуалізує дану проблематику та потребує відповідних напрацювань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі результати досліджень указаної тематики відобразили у своїх працях такі вітчизняні вчені: А. І. Балаклицький, Я. О. Бариська, Ю. П. Битяк, Р. В. Войтович, О. Г. Данильян, С. В. Джолос, В. В. Дудченко, В. С. Журавський, В. В. Завальнюк, С. В. Кухтик, І. А. Куян, В. В. Лемак, О. О. Нігреева, Ю. М. Оборотов, Н. М. Оніщенко, Н. Пархоменко, В. М. Співак, С. Г. Стеценко, Л. Г. Удовика, М. Г. Хаустова, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко та інші, творчі доробки котрих містять корисний за обсягом фактичний матеріал і сприяють до новітніх наукових розвідок щодо вирішення загально-правових проблем державотворення у контексті глобалізаційних процесів.

Формулювання цілей. Метою даної статті є висвітлення у теоретико-правовому аспекті особливостей сутності глобалізації як складової сучасного державотворення.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі відзначають, що актуальність проблематики розвитку сучасної держави пов'язана зі змінами, що відбуваються у національній державі в епоху глобалізації та пов'язані, серед іншого, з інформатизацією та індивідуалізацією суспільства. Зокрема, це питання прозорості державних кордонів, фінансових контрак-

тів, розвитку електронної торгівлі, використання мережевих комунікацій в організації та діяльності держави тощо [1, с. 361].

Натомість у сучасній юридичній літературі, поняттю глобалізації відповідає безліч різних, інколи суперечливих явищ, процесів, тенденцій, що різною мірою поширюються у глобальних масштабах. Звідси – різноманіття інтерпретацій та відповідних наукових поглядів на це поняття. Така розмаїтість наукових підходів пояснюється, з одного боку, складністю й специфікою феномена глобалізації, а з іншого боку – усе різноманіття термінології, що використовуються, є проявом не лише наукових цілей, а виражає, по суті, авторське відношення до цього процесу [2, с. 59].

Відтак широке осмислення глобалізації відображене у дослідженні М. Г. Хаустової, під якою розуміється системна, багатоаспектна і різноманітна інтеграція різних існуючих у світі державно-правових, економіко-фінансових та суспільно-політичних інститутів, ідей, принципів, зв'язків, морально-політичних матеріальних й інших цінностей, різноманітних відносин; безперервний об'єктивно існуючий загальносвітовий процес, який охоплює усі без винятку сфери суспільного життя, всі процеси та явища, що відбуваються у світі, обумовлює виникнення взаємозв'язків та взаємозалежності між суб'єктами глобалізації, сприяє уніфікації регулювання таких взаємовідносин і може мати як позитивні, так і негативні наслідки [3, с. 117–118].

Своєю чергою С. Шергін указує на глобалізацію як об'єктивний процес створення цілісної глобальної економіки, міжнародно-політичного оформлення цієї цілісності та прагнення транснаціональних еліт скористатися її можливостями для налагодження системи глобального управління й контролю. Глобалізація як комплексне геополітичне, економічне та соціокультурне явище впливає на всі сторони життєдіяльності та функціонування залучених до цього процесу суспільних і політичних систем [4, с. 31].

Зарубіжні дослідники наголошують, що глобалізація у широкому розумінні пов'язується із розвитком насамперед економічної та політичної взаємозалежності країн і регіонів світу, на рівні якої стає можливою і необхідною постановка питання про створення єдиних світових нормативно-правових стандартів та органів соціально-економічного й політичного управління; із глобальною взаємозалежністю держав, економік, культур [5, с. 4].

Л. Г. Удовика відзначає об'єктивну та суб'єктивну сторону глобалізації, де об'єктивна викликана економічними, культурними й іншими об'єктивними чинниками сучасної дійсності та відображає відповідні процеси довгострокового характеру, які в підсумку ведуть до становлення глобальної системи людського суспільства й розвитку різноманітних підсистем, що забезпечують його життєдіяльність та функціонування (наука, освіта, політика тощо). При цьому глобалізація як об'єктивний процес, як потреба людського співтовариства в єднанні, як тенденція всесвітнього розвитку сучасності, продукт глобальної інформатизації та зміни ролі фінансів, визначається не лише позитивними здобутками, а й процесами, які мають негативні наслідки: екологічними проблемами, стрімким зростанням населення планети, нерівномірним розподілом ресурсів та ін. Суб'єктивний

аспект глобалізації, навпаки, відображає прагнення окремих учасників світової економіки і політики використати об'єктивні глобалізаційні процеси та їх наслідки у власних інтересах, спрямувати їх у бажаному для себе напрямі. Суб'єктивна глобалізація виражає ідеологію ринку, зміст і правила якої нав'язують Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк, промислово розвинені держави, олігархічні клани тощо [2, с. 63].

У цьому аспекті С. Г. Стеценко та Л. О. Васечко позначають той факт, що глобалізаційні процеси на сьогодні значно відрізняються від подібних процесів, які відбувалися, скажімо, століття тому – темпи життя пришвидшилися, обмін інформацією у різних куточках світу відбувається майже миттєво – відповідно більш інтенсивними стали і процеси глобалізації [6, с. 9]. А також вони зауважують, що глобалізацію неможливо перервати, наприклад, шляхом відігравання менш значної ролі в цьому процесі або навіть повної ізоляції. Участь у глобалізаційних процесах кожного суб'єкта може бути різною – активною (безпосередній вплив на розвиток глобалізації), пасивною (не вживати будь-яких особливих заходів, проте приєднуватися до цих процесів) або активно протидіяти подальшому розвитку глобалізації, зокрема, шляхом мінімальної участі у світових відносинах та процесах або власної міжнародної ізоляції. Однак, як акцентують дослідники, якою б не була участь та ставлення окремих суб'єктів глобалізації, у тому числі держав до цього явища, цей загальносвітовий процес від того не припиниться, а може бути лише призупинений в окремо взятій державі. Припинення ж глобалізації можливе лише у разі створення єдиної світової держави або шляхом знищення всіх можливих зв'язків між суб'єктами глобалізації, що, принаймні, на сьогодні є неможливим [6, с. 19–20].

Відтак ознакою глобалізації є її неперервність, яка означає, що жодна держава світу не може бути повністю ізольована від наслідків процесу глобалізації [7, с. 43].

У зв'язку із цим, глобалізація у найбільш загальному значенні – це сукупність процесів, які призводять до формування єдиного, цілісного та універсального соціуму, в основу якого закладені зміни економічних, географічних та соціально-культурних чинників, що призводять до глобального розширення сучасної світової системи [8, с. 140]. Звісно, у цьому контексті не можливо оминати і сучасні тенденції поглиблення та поширення правових факторів задля унормування даних процесів.

Із цього приводу потребує виокремлення правова глобалізація, котра, за визначенням українських науковців, являє собою безперервний, об'єктивно існуючий, загальносвітовий процес, який поширюється на правовідносини у всіх без винятку сферах суспільного життя, що мають світове значення, обумовлює виникнення взаємозв'язків та взаємозалежності між суб'єктами таких правовідносин, сприяє уніфікації, стандартизації норм права, а також створенню єдиного правового простору, де сутністю правової глобалізації є максимальне наближення законодавства окремих країн у сфері регулювання найважливіших світових суспільних відносин до єдиного стандарту, до уніфікації [6, с. 22–24].

А. І. Балаклицький зазначає, що особлива значущість сучасної правової (юридичної) глобалізації обумовлюється багатьма об'єктивними чин-

никами, серед яких, насамперед, виділяє універсальний, всезагальний та загальнообов'язковий характер права як особливого соціального регулятора, котрий забезпечує необхідний нормативно-організуючий вплив на суспільство. Ураховуючи вказані чинники, констатує, що правова глобалізація у тій чи іншій мірі охоплює собою практично всі правові галузі та інститути на національному і міжнародному рівнях [9, с. 48].

Зі свого боку П. В. Мироненко зауважує, що глобалізація перевіряє на міцність державні інститути кожної країни, будучи своєрідним «випробувачем» адаптаційних можливостей конкретної модифікації певної форми державного правління до викликів часу. Глобалізація як мега-тенденція сучасного державно-правового розвитку показує, наскільки кожна конкретна держава з її особливою моделлю форми правління у змозі сформулювати й сприяти розвитку якісно нових політичних, соціальних, економічних інститутів [10, с. 30–31].

Щодо цього В. В. Лемак, Я. О. Бариська та С. О. Болдіжар вважають, що належна доктринальна оцінка форми державного правління в умовах глобалізації повинна включати в себе такі елементи: 1) спосіб створення конституційного правопорядку, на підставі якого функціонує феномен форми правління; 2) участь «народу» в наданні повноважень органам публічної влади; 3) спосіб прийняття рішень стосовно делегування частини суверенних прав держав на наднаціональний рівень; 4) механізм взаємодії владних інститутів в межах різних правопорядків; 5) роль судової влади для забезпечення дієвості моделі відносин суб'єктів верховної влади [11, с. 190–194].

Зважаючи на вплив глобалізації і на форму державного устрою, як складову форми держави, Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний відзначають, що його зміст складають чотири складові: 1) територіальна організація населення; 2) розподіл держави на основні складові; 3) правове положення територіальних складових держави; 4) принципи побудови взаємовідносин центра та регіонів [12, с. 135].

Попри всю специфіку окремих форм державного устрою, В. Л. Толстенко виокремлює певні універсальні тенденції деконцентрації (передача повноважень центральних органів держави місцевим органам держави на більш низький рівень), децентралізації (делегування повноважень державних органів органам місцевого самоврядування) та деволуції (масштабний перерозподіл повноважень зі зміною статусу територіальних одиниць або утворення особливих територій), які даються взяти у глобалізованому світі, коли зростання рівня складності організації і функціонування державного організму зумовлює потребу пошуку нових форм організації публічної влади в частині співвідношення повноважень центральних та місцевих органів державної влади, а також кореляції процесів державного управління та місцевої (локальної) самоорганізації [13, с. 94–95].

Оскільки у сучасній науковій літературі відзначається, що в умовах глобалізації надзвичайно популярними стають і набувають значного поширення ідеї демократизації та верховенства права, утім нерідко за демократичними гаслами криються приховані політичні, економічні та інші інтереси

певної держави чи групи держав, проте світова і передусім європейська та американська практика їх сучасного розвитку в умовах глобалізації свідчить про розповсюдження демократії у світі [14, с. 82].

З огляду на зазначене, Р. В. Войтович наголошує про формування глобальної демократії, коли окремі міжнародні спільноти чи організації намагаються впроваджувати свою систему цінностей демократичного розвитку, засобом реалізації яких виступає технологія колективного прийняття рішень, яка зорієнтована на реалізацію спільних інтересів у межах всієї спільноти і являє собою політику функціонування глобального відкритого суспільства [15, с. 115].

Як наголошує А. І. Балаклицький, глобалізація лише тоді матиме корисний ефект для людської спільноти, коли вона буде відбуватися у чітко визначеному правовому руслі з урахуванням історично обумовлених закономірностей розвитку певного суспільства, виключаючи при цьому будь-яке суб'єктивне втручання певних найбільш розвинених та могутніх держав або наднаціональних структур у реалізацію цього процесу [16, с. 9–12]. І чим більший рівень соціально-економічного та політичного розвитку національної держави, зауважує дослідник, тим більше відповідні національні держави можуть певним чином впливати на процеси глобалізації, спрямовуючи їх у певний напрям, що найбільше відповідає їх національним інтересам, а також дієво відстоювати власну автономію у прийнятті конкретних внутрішніх, а також міжнародних або міждержавних рішень [17, с. 84–91].

У теперішній час, як зазначає В. М. Співак, помітною є тенденція до об'єднання держав. Такі об'єднання існують на всіх континентах, а в окремих випадках простежується тенденція переростання їх у політичні союзи. Глобалізаційні процеси призводять до того, що держава змушена поступитися своїми повноваженнями наднаціональним інститутам – міждержавним та міжнародним організаціям [18, с. 155]. При цьому науковець стверджує, що на сьогодні передчасно говорити про суттєве юридичне обмеження державного суверенітету в майбутньому чи його поступове зникнення взагалі внаслідок глобалізаційних процесів. Аргументом на користь цього факту є, зокрема те, що будь-яка держава незалежно від рівня свого економічного розвитку має суверенітет нарівні з іншими державами, і це є результат багатовікової історії, а не продукт міжнародного права чи його окремих суб'єктів. Таким чином, національна держава і надалі зберігатиме центральні позиції і переваги у вирішенні таких внутрішньодержавних завдань як: а) надання соціальних послуг; б) забезпечення внутрішнього порядку й обороноздатності; в) регулювання ринку; г) підтримка транспортної інфраструктури; д) регулювання процесу міграції; е) вирішення внутрішніх етнічних проблем; є) контроль над видобутком природних ресурсів тощо [18, с. 168].

Разом із тим, указує О. О. Нігреєва, в умовах глобальних змін, яких зазнає сучасний міжнародний правопорядок, визначення сутності та змісту суверенітету, а також пошук відповідей на питання щодо можливості його обмеження та передачі іншим суб'єктам міжнародної системи, є вкрай важливим [19, с. 378].

На думку Ю. П. Битяка та І. В. Яковюка, вступ певної держави до міжнародної організації або до організації наддержавного характеру, підписання міжнародного договору щодо членства в такій організації, не веде до автоматичного обмеження державного суверенітету, оскільки держави є суверенними і самі за своєю волею вступають у міжнародні організації, свідомо і добровільно передаючи їм на період дії міжнародного договору право реалізації частини своїх функцій і прав, а точніше – залучаючи їх до спільної реалізації таких функцій. При цьому держави самостійно розробляють та укладають між собою такі договори, а тому їх підписання або приєднання до них юридично не призводить до позбавлення держави переданих за договором прав реалізації окремих суверенних повноважень. Таку передачу власного права здійснення функцій і компетенції слід вважати одним із способів реалізації державою своїх суверенних прав у формі добровільного самообмеження своєї юрисдикції [20, с. 131–132].

До того ж, статтею 54 Віденської конвенції про право міжнародних договорів передбачено суверенне право держав одностороннього виходу (денонсації) з міжнародного договору, що реалізується відповідно до визначеної процедури. Правомірність денонсації базується на тому, що право на неї має бути передбачено в самому договорі або в угоді, що додається до нього [21].

Щодо цього, О. Г. Данильян та С. В. Джолос підкреслюють, що передача державою деяких своїх функцій і суверенних прав наднаціональним об'єднанням і структурам означає не обмеження їх суверенітету, а тільки одну із форм здійснення ними своїх повноважень у рамках правової концепції державного суверенітету. При цьому така передача частини суверенних прав означає, що ці об'єднання, у свою чергу, приймають на себе певні зобов'язання по відношенню до відповідної держави. Отже, йдеться не про ліквідацію державного суверенітету, а про взаємозалежність, взаємовплив суверенітету держав і повноважень наднаціональних (наддержавних) об'єднань та організацій [22, с. 13–14; 23, с. 54–56].

Водночас, як зауважують І. А. Куян, Б. Б. Глотов та Л. О. Калинюк, зміст державного суверенітету завдяки процесам глобалізації суттєво збагачується та оновлюється. За будь-яких умов суверенітет держави залишається тим засобом, що утримує баланс інтересів індивідуального і колективного, публічного і приватного як на рівні національної держави, так і в царині міжнародних відносин [24, с. 555; 25, с. 13].

Ба більше, жодна глобальна система не буде життєздатною, акцентують Б. Б. Глотов, Л. О. Калитюк та О. О. Джураєва, якщо не буде відкритою національним інтересам, не буде побудована на взаємодії національних держав, оскільки сам національний інтерес не є чимось чужорідним глобальному, а є синтезом внутрішніх та зовнішніх чинників. В основі глобальної відповідальності суб'єктів міжнародних відносин – врахування і реалізація національних інтересів. Глобалізація і національні інтереси держав та їх суверенітет – не взаємовиключні, а взаємодоповнюючі структурні елементи глобального міжнародного порядку. Зміцнення позицій держави в системі міжнародних відносин є неминучим, оскільки і в умовах високорозвиненого громадянського суспільства її існування є необхідним [25, с. 72; 26, с. 27–28].

Стосовно правових систем, Л. Г. Удовика слушно вказує не тільки на їх зміну під впливом глобалізації, а також зазнають змін і форми їхньої взаємодії між собою та з іншими соціальними системами, що орієнтує їх теоретичне осмислення на визначення фундаментальних трансформацій сучасних правових систем на засадах нових методологічних підходів, репрезентованих постнекласичною раціональністю, постмодернізмом, плюралістичним праворозумінням [27, с. 57].

Серед трьох основних форм взаємодії правових систем в умовах глобалізації: конвергенція, асиміляція та інтеграція, за переконанням більшості вітчизняних та зарубіжних вчених найбільш значущою формою такої взаємодії є саме їх конвергенція, тобто процес наближення усіх структурних елементів правових систем до одного уніфікованого виду [28, с. 124–126; 29, с. 78].

С. Г. Стеценко та Л. О. Васечко до основних напрямів конвергенції правових систем відносять такі: 1) наближення правових систем «перехідного типу» до найбільш поширеного типу правових систем – романо-германського; 2) зближення джерельної бази права у правових системах різних типів – підвищення ролі нормативно-правового акта у країнах з англосаксонською системою права і, навпаки – визнання судового прецеденту як джерела права у державах, що належать до романо-германської правової сім'ї; 3) вплив наддержавних правових систем на національні правові системи; 4) уніфікація правового регулювання певного кола суспільних відносин, насамперед запровадження єдиних стандартів щодо забезпечення прав і свобод людини [6, с. 88–89].

І дійсно, на теперішній час, із впевненістю констатує А. І. Балаклицький, доречно вести мову насамперед про конвергенцію національних правових систем на основі апробованих життям принципів та норм, які сприймаються відповідними суб'єктами не як нав'язані ззовні, а як вільно обрані ними самими. Це, в свою чергу, означає, що тенденція зближення правових систем між собою в умовах глобалізації повинна мати поступовий, еволюційний характер, що дозволить зберегти, принаймні, певну автономність та своєрідність кожної національної правової системи. У жодному разі зазначений процес не має зводитися до примусового імпорту відповідних правових стандартів однієї держави в інші [30, с. 13–18].

Унаслідок цього В. М. Співак зазначає, що під впливом глобалізації змінюється не лише сутність права, його зміст і призначення, а й процес правотворчості, джерела права, правова культура, правосвідомість, правозастосування тощо. Адже право стало виразником не лише класових, а й інших, загальнолюдських інтересів. Національна складова у внутрішньодержавному праві поступово витісняється глобальною складовою. Відповідно внутрішньодержавні правові стандарти, які визначають формально-юридичний та інший зміст національного права, в силу розвитку інтеграційних процесів поступово витісняються наддержавними, глобальними стандартами. Зокрема, у зв'язку із утворенням та поширенням ЄС збагатилися різновиди джерел регіонального права: значного поширення у різних галузях права набуває договір як джерело права [18, с. 192].

У даному ракурсі, виходячи з українських реалій, Конституцією України як Основного Закону держави, передбачено, що: з одного боку, зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права (ст. 18); а з іншого, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України (ст. 9) [31]. Варто додати, що з урахуванням загального правила, якщо нормами міжнародного договору, ратифікованого Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, котрі передбачені національним законодавством, то застосовуються правила міжнародного договору.

До речі у науковій літературі вказується, що зростання даної тенденції – розвиток національних правових систем в умовах глобалізації, – зовсім не є стихійним чи випадковим, а зумовлений процесом історичної еволюції та пошуку найоптимальніших державно-правових форм організації суспільного життя. Одночасно поява та еволюція зазначеної тенденції зумовлені цілеспрямованим пошуком найадекватніших і найефективніших засобів регулювання суспільних відносин, які виникають на відповідному етапі розвитку держави і суспільства [18, с. 194].

Висновки. Отже, глобалізація, включаючи всю складність, багатоаспектність та багаторівневість, є об'єктивно-суб'єктивним процесом даного феномену, що вирізняється за своєю природою універсальним характером, стрімко долає міждержавні кордони й проникає у всі сфери суспільного життя та накладає так чи інакше відбиток на розвиток державотворення. Таким чином, в умовах глобалізації окреслення перспектив та визначення шляхів державно-правового розвитку будь-якого соціуму потребує розуміння і виділення основних чинників указанного процесу задля їх ефективного впровадження у стале піднесення країн, зумовлюючи та спонукаючи, тим самим, необхідність об'єднання спільних зусиль національних держав на подолання негативних явищ світового масштабу, уникаючи при цьому неприйнятних аспектів для власного державотворення.

Література

1. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса: Фенікс, 2015. 488 с.
2. Удовика Л. Г. Трансформація правової системи в умовах глобалізації: антропологічний вимір: монографія. Харків: Право, 2011. 552 с.
3. Хаустова М. Г. Феномен глобалізації, різноаспектність визначення. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: зб. наук. статей за матеріалами наук. конф. (м. Харків, 24 трав. 2016 р.) / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самощенко та ін. Харків: Право, 2016. С. 110–119.
4. Шергін С. Сучасний вимір глобалізації: концепції і реальність. *Світогляд*. 2008. № 4. С. 26–33.
5. Featherstone M. *Global Culture: An Introduction*. Global Culture, Nationalism, Globalization and Modernity / ed. by M. Featherstone. London: Sage, 1990. P. 1–15.
6. Стеценко С. Г., Васечко Л. О. Глобалізація та право: національний вимір: монографія. Київ: Атіка, 2011. 132 с.
7. *Globalization, Growth and Poverty: Building an Inclusive World Economy* / ed. by P. Collier, D. Dollar. New-York: World Bank Publications; Oxford University Press, 2002. 174 p.

8. Сунегін С. О. Глобалізація. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / за ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2012. С. 140.
9. Балаклицький А. І. Еволюція основних ознак держави в умовах глобалізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 221 с.
10. Мироненко П. В. Форма правління: політичні трансформації на зламі століть: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 220 с.
11. Лемак В., Бариська Я., Болдіжар С. Вплив глобалізації на форму правління сучасної держави: до питання коригування обсягу поняття. *Публічне право*. 2013. № 4 (12). С. 188–195.
12. Теорія держави та права: підручник / Є. О. Гада, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.
13. Толстенко В. Л. Форма державного устрою як складова поняття форми держави: до методології дослідження. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 2 (41). С. 91–97.
14. Кухтик С. В. Трансформація держави під впливом глобалізації (теоретико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2015. 199 с.
15. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз): монографія / за ред. В. М. Князева. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. 680 с.
16. Балаклицький А. І. Еволюція державної влади та її апарату в контексті сучасних глобалізаційних процесів: загальнотеоретичний аспект: Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16–17 жовт. 2015 р.). Харків: Асоціація аспірантів-юристів, 2015. С. 9–12.
17. Балаклицький А. І. Держава в умовах глобалізації: контекст трансформації. *Альманах права*. Роль правової доктрини у забезпеченні прав людини. 2020. Вип. 11. С. 84–91.
18. Співак В. М. Політико-правовий та соціокультурний виміри глобалізації: монографія. Київ: Логос, 2011. 416 с.
19. Нігреева О. О. Суверенітет як обов'язок: нове розуміння концепту. *Альманах права*. Основоположні принципи права як його ціннісні виміри. 2012. Вип. 3. С. 378–382.
20. Державний суверенітет: теоретико-правові проблеми: монографія / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. Харків: Право, 2010. 272 с.
21. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
22. Данильян О. Г. Деякі проблеми державного суверенітету в умовах глобалізації та формування наднаціональних організацій. *Організаційні та правові проблеми забезпечення державного суверенітету*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 берез. 2009 р.) / редкол. Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. Харків: Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2009. С. 12–14.
23. Джолос С. В. Проблема державного суверенітету в умовах глобалізації: загальнотеоретичний аспект. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 63. С. 56–54.
24. Куян І. А. Суверенітет: проблеми теорії і практики: конституційно-правовий аспект: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2013. 560 с.
25. Глотов Б., Калитюк Л. Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації: український контекст. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 4 (15). С. 6–14.
26. Джураєва О. О. Теоретико-правовий аспект суверенітету сучасної держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: «Юридичні науки». 2015. Вип. 2. Т. 1. С. 25–28.
27. Удовика Л. Г. Правова система України: глобалізаційні трансформації: монографія. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2014. 320 с.
28. Волошенюк О. В. Процеси конвергенції в сучасних правових системах. *Форум права*. 2009. № 3. С. 123–128.
29. Журавський В. С., Зайчук О. В., Копиленко О. Л., Оніщенко Н. М. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / за заг. ред. В. С. Журавського. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 296 с.
30. Балаклицький А. І. Правова система держави в умовах глобалізації: особливості розвитку в контексті сучасних реалій. *Visegrad Journal On Human Rights*. 2019. № 2. С. 13–18.
31. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Анотація

Магновський І. Й. Глобалізація як складова сучасного державотворення: теоретико-правовий аспект. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню у теоретико-правовому аспекті осмислення сутності глобалізації у контексті сучасного державотворення. Акцентовано увагу на ролі, особливостях та значенні глобалізації, з урахуванням позитивних та негативних чинників даного процесу у розбудові власних національних держав. Відзначено різноманіття інтерпретацій та відповідних наукових поглядів стосовно поняття глобалізації, у зв'язку зі складністю й специфікою даного феномену. Зосереджено увагу на об'єктивну та суб'єктивну сторону глобалізації, де об'єктивна викликана економічними, культурними й іншими чинниками сучасної дійсності та відображає відповідні процеси довгострокового характеру, які в підсумку ведуть до становлення глобальної системи людського суспільства й розвитку різноманітних підсистем, що забезпечують його життєдіяльність та функціонування (наука, освіта, політика тощо); натомість суб'єктивний аспект глобалізації, навпаки, відображає прагнення окремих учасників світової економіки і політики використати об'єктивні глобалізаційні процеси та їх наслідки у власних інтересах, спрямувати їх у бажаному для себе напрямі. Указано таку важливу ознакою глобалізації як її безперервність, котра означає, що жодна держава світу не може бути повністю ізольована від наслідків процесу глобалізації. Підкреслюється особлива значущість сучасної правової (юридичної) глобалізації як особливого соціально-правового регулятора, котрий забезпечує необхідний нормативно-організуючий вплив на суспільство, де надзвичайно популярними стають і набувають значного поширення ідеї демократизації та верховенства права. Підсумовується, що глобалізація є складним, багатоаспектним та багаторівневим процесом, який вирізняється за своєю природою універсальним характером, стрімко долає міждержавні кордони й проникає у всі сфери суспільного життя та накладає відбиток на розвиток державотворення. Констатовано, що в умовах глобалізації окреслення перспектив та визначення шляхів державно-правового розвитку будь-якого соціуму потребує розуміння і виділення основних чинників указанного процесу задля їх ефективного впровадження у сталі піднесення країн, зумовлюючи та спонукаючи, тим самим, необхідність об'єднання спільних зусиль національних держав на подолання негативних явищ світового масштабу, уникаючи при цьому неприйнятних аспектів для власного державотворення.

Ключові слова: глобалізація, правова (юридична) глобалізація, державотворення, правова система, національна держава, міжнародний правопорядок.

Summary

Maghnovskiy I. Y. Globalization as a component of modern state formation: theoretical and legal aspect. – Article.

The article is devoted to the theoretical and legal aspect of understanding the essence of globalization in the context of modern state formation. Attention is focused on the role, features and significance of globalization, taking into account the positive and negative factors of this process in the development of one's own national states. The diversity of interpretations and corresponding scientific views regarding the concept of globalization, due to the complexity and specificity of this phenomenon, is noted. Attention is focused on the objective and subjective side of globalization, where the objective side is caused by economic, cultural and other factors of modern reality and reflects the corresponding processes of a long-term nature, which ultimately lead to the formation of a global system of human society and the development of various subsystems that provide its life activity and functioning (science, education, politics, etc.); instead, the subjective aspect of globalization, on the contrary, reflects the desire of individual participants of the world economy and politics to use the objective processes of globalization and their consequences in their own interests, to direct them in the desired direction. Such an important feature of globalization is indicated as its continuity, which means that no country in the world can be completely isolated from the consequences of the globalization process. The special significance of modern legal (legal) globalization as a special socio-legal regulator, which provides the necessary regulatory and organizing influence on society, where the ideas of democratization

and the rule of law are becoming extremely popular and widely spread, is emphasized. It is concluded that globalization is a complex, multi-faceted and multi-level process, which is distinguished by its universal nature, rapidly overcomes international borders and penetrates into all spheres of social life and leaves an imprint on the development of state formation. It has been established that in the conditions of globalization, outlining the prospects and determining the ways of state-legal development of any society requires an understanding and selection of the main factors of the specified process for their effective implementation in the sustainable rise of countries, thereby conditioning and encouraging the need to unite the joint efforts of national states to overcome negative phenomena of a global scale, while avoiding unacceptable aspects for their own state formation.

Key words: globalization, legal (legal) globalization, state formation, legal system, national state, international legal order.